

אהרון אחי, משה אחי

מים ראשונים: באמצע פרשת חוקת, במדבר פרק כ, יורד המסך על דור יוצאי מצרים ועל ארבעים שנות המדבר (ראו דברינו [שנות המדבר העלומות](#)) ועולה המסך על דור באי הארץ.¹ בפרק זמן-מעבר זה הולכים לעולמם מרים ואהרון (ומשה לאחר שנה וקצת יותר). על דמותה של מרים כבר הרחבנו בדברינו [מרים אחות משה ואהרון](#) וגם על [מות אהרון](#) כבר זכינו לדרוש, שניהם בפרשה זו. הפעם נתמקד בביטוי "אהרון אחי" מפיו של משה ונתהה על יחסו האישי של משה אל אהרון אחיו המבוגר ממנו, יחס שהמקרא מצניע והמדרש מאיר בעצם טביעת ביטוי זה וחזרתו במספר תחנות בחיי שניהם. בין השיטין, נשזור גם אמירות של אהרון: "משה אחי" (עפ"י המדרש כמובן) וישלימו שני "אחי" אלה זה את זה.

שמות רבה ג טז, פרשת שמות – משה סבור שאהרון ראוי יותר לשליחות

"ויואמר בי אדני שלח נא ביד תשלח" (שמות ד יג) ...² ורבותינו אומרים: סבור אתה שהיה מעכב משה לילך? אינו כן, אלא כמכבד לאהרון; שהיה משה אומר: עד שלא עמדתי היה אהרון אחי מתנבא להם במצרים שמונים שנה, הוא שכתוב: "וואודע להם בארץ מצרים" (יחזקאל כ ה). ומנין שאהרון היה מתנבא? שכן הוא אומר: "ויבוא איש האלהים אל עלי ויאמר אליו כה אמר ה' הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן" (שמואל א ב כז-כח).³ אמר משה: עכשיו אכנס בתחומו של אחי ויהיה מיצר. שבביל כך לא היה מבקש לילך, מיד: "ויחר אף ה' במשה".⁴

מדרש תנחומא פרשת שמות כז – אהרון אחי, משה אחי, המפגש

"לך לקראת משה המדברה" (שמות ד כז). זהו שאומר הכתוב: "מי יתנך כאח ליי" (שיר השירים ח א), ישראל אומרין לפני הקב"ה: "מי יתנך כאח ליי" ... וכאזיה אח? אמרו ישראל להקב"ה: כמשה ואהרון ... שהיו אוהבין ומחבבין זה את זה ... תדע לך, שבשעה שאמר הקב"ה למשה שילך בשליחותו אצל פרעה וא"ל: "שלח נא ביד תשלח" את סבור שמא עכב משה שלא רצה לילך? אינו כן, אלא כמכבד לאהרון ...⁵ אמר ליה הקב"ה למשה: לא אכפת לאהרון בדבר זה. לא די שאינו מיצר, אלא עוד שמות. תדע לך, שאמר ליה: "וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבבו" ... כיון שאמר ליה כך, קבל עליו לילך. מיד נגלה הקב"ה על אהרון ואמר לו: "לך לקראת משה המדברה". הוי: "מי יתנך כאח ליי" - כמשה וכאהרון. "אמצאך בחוץ אשקך" – ויפגשו בהר האלהים וישק ליי".⁶

¹ ראו מקור ביטוי זה במדרש ספרי במדבר קלב ובתלמודים של מסכת בבא בתרא (בבלי דף קיז-ק"ח, ירושלמי פרק ח הלכה ב), הכל בהקשר לדיני נחלת הארץ, כנזכר בפרשת פנחס, במדבר כו נב-נו (ולאחר מכן באה פרשת בנות צלפחד שבקשו את נחלתן). וחזיה לשולחן שבת, מי מיוצאי מצרים כן נכנס לארץ.

² פירושים ומדרשים רבים נאמרו על פסוק זה שמהווה שלב קשה בסירוב משה לשליחות (אחרי כל ההבטחות והמופתים שנתנו לו). בקטע שהשמטנו מובאת שיטת ר' חייא שמשה שואל למה הוא ולא מלאכים כאותם שנשלחו להצלת לוט והגר (הוא משה שמאוחר יותר מסרב לשליחות של מלאך, ראו דברינו [הנה אנכי שולח מלאך לפניך](#) בפרשת שופטים). ואנו נתמקד בשיטת חכמים כדלהלן.

³ עניין זה שהייתה נבואה במצרים (נבואה שקדמה לנבואת משה) ראוי לעיון נפרד ואולי קשור לנושא ששבת לוי לא היה בשעבוד (שמות רבה ה טז). את הפסוקים ביחזקאל ובספר שמואל אפשר לפרש בצמצום, היינו שההתגלות הייתה לצורך ובצמוד להוצאה לחירות, וכמו שיחזקאל ממשיך שם בתוכחתו: "ואמר אלהים איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו אני ה' אלהיכם". אבל לא כך סבור מדרש זה ודומיו. ראו גם דברינו [מה לכהן בבית הקברות](#) בפרשת בא.

⁴ האם רק כיבוד יש כאן, משה המכבד את אחיו המבוגר ממנו? או שמא הכרה של משה שאהרון שנמצא כל אותם שנים עם העם במצרים וזכה לנבואה במצרים, בעוד שהוא שהה שנים רבות בארמון פרעה ובארץ מדין ורק פעם אחת יצא לראות בסבל אחיו (ראו דברינו [יצא אל אחיו](#) בפרשת שמות), הוא אהרון ראוי יותר לצאת בשליחות יציאת מצרים. המדרש מעורר כאן את הדילמה המעניינת מי מתאים יותר להוביל את המהלך המהפכני של הוצאת עם עבדים לחירות: מנהיג פנימי או חיצוני. אך אנחנו מתמקדים באזכור הראשון של "אהרון אחי". משה מתבקש לשליחות והוא זכר שיש לו אח מבוגר, מנהיג ונביא במצרים. ראו אבות דרבי נתן נוסח ב פרק מ שהצעת משה שאהרון יהיה המנהיג והמדבר אל פרעה, התקיימה לפחות בחלקה: "ואינו מדבר לפני גדולים ממנו - זה משה, בשעה שאמר לו הקב"ה: ועתה לכה ואשלחך אל פרעה (שמות ג י), אמר לפניו: ריבון העולמים, אהרון אחי גדול ממני ואין לי אפשר לדבר לפניו! מה עשה? הלך וסדר את הדברים לפניו, שנאמר: וידבר אהרון את כל הדברים האלה (שם ד ל)". משה מעביר את הדברים לאהרון.

⁵ כאן חוזר המדרש על מה שראינו בשמות רבה לעיל שאהרון כבר היה מתנבא במצרים ומשה מבקש לכבדו ואינו רוצה להיכנס בתחומו: "אמר משה: כל השנים האלו היה אהרון אחי מתנבא ועכשיו אני נכנס בתחומו של אחי ויהיה מיצר? לכך לא היה רוצה לילך". ראו גם הלשון החריפה במקבילה בנוסח מדרש תנחומא בובר שמות יח: "ויואמר משה אל ה' בי אדני - בייה את מעביר עלי! אהרון אחי גדול ממני ואתה משלחני?!" בייה או בייה הוא לשון צרה.

⁶ מדרש זה מציע פתרון אחר לרתיעה של משה לקבל את השליחות עליו מפני "אהרון אחי", או משום שרצה לכבד אותו - פתרון שמסתיים במפגש האחים! מפגש זה מבהיר למשה שאין בלבו של אהרון שום טינה או קנאה, רק שמחה שלימה על מפגש האחים המחודש המתואר בשאלת שלום נרגשת ובנשיקה. נשיקה שמתוארת במדרש בראשית רבה ע יב, פרשת יצא כ"נשיקה של פרקים",

ספרא שמיני פרשה א ויהי ביום השמיני – חניכת אהרן לכהונה

"ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת" - מלמד שאמר לו משה לאהרן: אהרן אחי, אע"פ שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן. שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש שמא ישנאך בביאתך למקדש.⁷

ספרא שמיני - מכילתא דמילואים יט – השכינה מתמהמהת

"ויבוא משה ואהרן אל אהל מועד". כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה עומד אהרן ומצטער. אמר: יודע אני שכעס עלי המקום בשבילי לא ירדה שכינה לישראל. כך עשה לי משה אחי שנכנסתי ונתביישתי ולא ירדה שכינה לישראל. מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל. לכך נאמר: "ויבוא משה ואהרן אל אהל מועד".⁸

מדרש תנחומא פרשת קרח סימן ו – אהרן מזדעזע ונבעת

בוא וראה חסידותו של אהרן הצדיק. בשעה שהציג משה את אהרן ומשחו בשמן המשחה ויצק על ראשו, נזדעזע אהרן ונבעת. א"ל: משה אחי, שמא לא הייתי ראוי להימשח בשמן הקדש ומעלתי בו ונתחייבתי כרת שאמר הקב"ה: "על בשר אדם לא ייסך" (שמות ל) לפיכך העיד עליו הכתוב: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" (תהלים קלג א).⁹

מסכת זבחים קטו ע"ב – מות נדב ואביהו

שהיא אחת משלוש הנשיקות שאינן של תפלות (לצד נשיקה של גדולה ונשיקה של פרישות, ראו בדברינו [מפגש יעקב ורחל – נשיקה ובכייה](#) בפרשת ויצא). זאת ועוד, ראו תיאור מפגש זה גם במכילתא דרבי שמעון בר יוחאי יח ב: " ... אמר לו המקום לאהרן: צא לקראת אחיך המדברה. יצא לקראתו. התחיל מגפפו ומנשקו. אמר לו: משה אחי, היכן היית כל השנים הללו?". "משה אחי" כנגד "אהרן אחי". את חששותיו של משה מה יאמר "אהרן אחי", מפיג אהרן במילים החמות: "משה אחי, היכן היית כל השנים הללו?" ומחזקו בתחילת שליחותו. אך גם במדרשים אלה, יש נבואה ותפקיד לאהרן.

⁷ ראו עניין זה בהרחבה בספרא שמיני - מכילתא דמילואים אות ח: "קרב אל המזבח. משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתבישת מלפניו. ונכנסה אחותה אצלה, אמרה לה: על מה נכנסת לדבר זה? אלא שתשמישי את המלך. הגיסי דעתך ובואי ושמישי את המלך. כך אמר משה לאהרן: אהרן אחי על מה נתבחרת להיות כהן גדול? אלא שתשרת לפני הקב"ה. הגיסי דעתך ובוא ועבוד עבודתך. ויש אומרים: היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתיירא ממנו. וא"ל משה: אחי, לא ממה שאתה מתיירא ממנו. הגיסי דעתך וקרב אליו. לכך נאמר: קרב אל המזבח". מעשה העגל, תבנית השור, עומדים כל העת לנגד עיניו של אהרן ואינם נותנים לו מנוח. השטן מרקד מבין כתפיה של תבנית השור ומשה צריך לעודד את אהרן בקריאה "אהרן אחי" שלא יתיירא מתבנית זו, ויתקרב את המזבח ויכנס לעבודת הקודש. עידוד לצד הכרה שאחיו אהרן חטא וכפרתו לא תושלם על שלא "יתן לתוך פיו של השטן" (קדימון לשעיר לעזאזל?). ראו פירוש רמב"ן ויקרא ט ז-ח: " ... היה החטא ההוא קבוע לו במחשבתו ... והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו". וכבר הארכנו לדון בכניסה מהוסה זו של אהרן לתפקידו ככהן גדול, בדברינו [פיו של שטן](#) וכן [כפרת אהרן וכפרת העם](#) בפרשת שמיני.

⁸ ראו לשון מדרש זה ברש"י ויקרא ט כג, בנוסח ברור יותר: "ויבוא משה ואהרן וגו' - למה נכנסו, מצאתי בפרשת מלואים בברייתא הנוספת על תורת כהנים שלנו: למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטורת ... דבר אחר: כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר: יודע אני שכעס הקב"ה עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה: משה אחי, כך עשית לי, שנכנסתי ונתביישתי? מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל". מוסף שם רש"י שגם העם היה נכלם ומבויש שלא שרתה השכינה: "ואומרים למשה: משה רבינו, כל הטורח שטרחנו, שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל!". אך משה מתעקש שרק ע"י אהרן תרד השכינה ואומר להם: "אהרן אחי, כדאי וחשוב ממני שע"י קרבנותי ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו". שוב לפנינו הצמד: "משה אחי – אהרן אחי". אהרן פונה למשה בכאב ובהקפדה: משה אחי, למה עשית לי מה שעשית וסופי שאני יוצא מבויש! ומשה עונה לו בעקיפין דרך תשובתו לעם: רק על ידך אהרן אחי תרד השכינה. יש אכן קושי בכפרה על העגל (שאת זה גם אברון וגם העם מבינים), והתיקון יכול לבוא רק ע"י אהרן. כעת אנחנו גם מבינים מה פשר 'הדחיפה' של משה לאהרן לקבל עליו את הכהונה וקדושת השירות במשכן. ועל 'השותפות' בין אהרן והעם בחנוכת המשכן המכפר על העגל, ראו בדברינו [כפרת אהרן וכפרת העם](#) בפרשת שמיני.

⁹ שוב "משה אחי" בחנוכת המשכן במעין טרוניה של אהרן על משה. עדיין לא נחה דעתו של אהרן. את המדרשים שמציינים את פחדו והססנותו של אהרן מהתפקיד הנכבד שהוטל עליו ומעבודת הקודש, ניתן אולי להבין כמשקל נגד למדרשים ולפרשנים שממעיטים בחומרת חלקו במעשה העגל. המדרשים שהבאנו, כולל הפנייה האישית: משה אחי, ראה לאן הבאת אותי, באים לומר שהדברים לא היו פשוטים ואהרן הוא הראשון להרגיש ולבטא זאת. מדרשים אלה גם מדגישים את קרבתו של אהרן לעם, לטוב ולרע, בניגוד למשה שיראו מגשת אליו עד שנזקק לשים על פניו מסוה (שמות סוף פרק לד). אבל המדרש ממנה לסיים בטוב בפסוק מפרק קלג בתהלים על שבת האחים יחד בטוב ובנעימים. ופשיטא שהוא מתכוון לא רק לפסוק א שם אלא לפרק כולו: "שיר המעלות לְדוֹד הַנָּה מִה טוֹב וּמִה נְעִים שָׁבַת אֲחִים גַּם יָחַד: כְּשֶׁמֶן הַטּוֹב עַל הָרֶאשׁ יֵרֵד עַל הַזֶּקֶן וְזָקֵן אֶהְיֶה עֲלֵי פִי מְדוּתָיו: כְּטַל חֶרְמוֹן שֵׁיֶרֶד עַל הָרֵי צִיּוֹן כִּי שֶׁם צִנְהוּ ה' אֵת הַבְּרָכָה חַיִּים עַד הָעוֹלָם". פסוקים אלה נדרשים במקומות רבים על הדרת אהרן הכהן הגדול בכניסתו לעבודה במשכן ובחנוכתו. ראו גמרא הוריות יב ע"א (כריתות ה ע"ב) ששם גם משה דואג: "תנו רבנן: כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן וגו' - כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו. אמר רב פפא, תנא: כשהוא מספר, עולות ויושבות לו בעיקר זקנו. ועל דבר זה היה משה דואג, אמר: שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה? יצתה בת קול ואמרה: כשמן הטוב וגו' כטל חרמון, מה טל חרמון אין בו מעילה, אף שמן המשחה שבזקן אהרן אין בו מעילה. ועדיין היה אהרן דואג, אמר: שמא משה לא מעל אבל אני מעלתי? יצתה בת קול ואמרה לו: הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלתי". לרגע אחד של שלמות ושלווה אוחדו "אהרן אחי" ו-"משה אחי", אך לא להרבה זמן.

"ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי" (שמות כט מג) – אל תקרי "בְּכַבֹּדִי" אלא "בְּמִכְבֹּדִי". דבר זה אמר הקב"ה למשה ולא יָדְעוּ עד שמתו בני אהרן. כיון שמתו בני אהרן, אמר לו: אהרן אחי, לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקב"ה. כיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן, שתק וקבל שכר, שנאמר: "וידום אהרן". וכן בדוד הוא אומר: "דום לה' והתחולל לו" (תהילים לו ז) - אע"פ שמפיל לך חללים חללים את שתוק. וכן בשלמה הוא אומר: "עת לחשות ועת לדבר" (קהלת ג ז) - פעמים ששותק ומקבל שכר על השתיקה.¹⁰

ויקרא רבה יג א, פרשת שמיני – אהרן אחי למדני

"וידבר אהרן אל משה" (ויקרא י יט) - בדיבור ענה כנגדו ... אמר לו: היום מתו בני, היום אקריב קרבן? היום מתו והיום אוכל בקדשים? מיד ... "וישמע משה וייטב בעיניו" - הוציא כרוז לכל המחנה ואמר: אני טעיתי את ההלכה ואהרן אחי למדני. אלעזר ידע את ההלכה ושתק, איתמר ידע את ההלכה ושתק, זכו ונתייחד הדיבור עליהם ועל אביהם ועל אחי אביהם בחייהם.¹¹

אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ב – משה פורש מהמשכן

פירש מאהל מועד,¹² כיצד? אמר: ומה אהרן אחי שמשוח בשמן המשחה ומרובה בבגדים ומשתמש בהם בקדושה, אמר לו הקב"ה: "דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש" (ויקרא טו ב); אני שאני מזומן לכך, על אחת כמה וכמה שאפרוש מאהל מועד.¹³ פירש מאהל מועד והסכימה דעתו לדעת המקום.¹⁴

ויקרא רבה כא ז, פרשת אחרי מות – אל יבוא אהרן אחי בכל עת אל הקדש.

מה כתיב למעלה מן הענין? "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש". א"ר אבין: אמר לו: לך נחמו בדברים ... "ואל יבא בכל עת" - א"ר יהודה ברבי סימון: צער גדול היה לו למשה בדבר זה. אמר: אוי לי, שמא נדחף אהרן אחי ממחיצתו.¹⁵

¹⁰ עוד משה מעודד את אהרן בקריאה "אהרן אחי" בכניסתו וחניכתו לעבודת הקודש והנה הוא צריך לנחמו על האסון הכבד של מות שני בניו נדב ואביהוא. ראו גם במדרש ספרא שמיני - מכילתא דמילואים אות כג: "היה אהרן עומד ותוהא, אומר: אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתי. נכנס משה אצלו והיה מפייסו, אמר לו: אהרן אחי, מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה, באדם גדול אני מקדשו. הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש. כיון ששמע אהרן כך, צידק עליו את הדין, שתק, שנאמר: וידום אהרן". והמדרש ממשיך שם בצדיקים אחרים כאברהם ויעקב "שמצדיקים עליהם את הדין". מדרשים ופרשנים רבים עוסקים במות נדב ואביהוא, מהם שמדגישים גם את הטרגדיה של אלישבע האם והרעייה. ואף אנו שלחנו ידינו ומקלדתנו בנושא זה בדברינו וידום אהרן ועוד דפים בפרשת שמיני. כאן, חשובה לנו האמירה "אהרן אחי", שהפעם איננה של כבוד או מפגש ונשיקה, אלא של תנחומים.

¹¹ עוד דמם של נדב ואביהוא מבעבע, ומשה שבא לנחם את אהרן (במדרש הקודם) טועה בהלכה, ואהרן שהוא באנינות (אבלות לפני הקבורה) מתקן את משה. ראו גם גמרא זבחים קא ע"א: "מדוע לא אכלתם ... אמר לו (אהרן למשה): משה, ... ומה מעשר הקל אמרה תורה: לא אכלתי באוני ממנו, בקדשי דורות לא כל שכן! מיד: וישמע משה וייטב בעיניו, הודה ולא בוש משה לומר לא שמעתי, אלא אמר: שמעתי ושכחתי". ראו דברינו לא שמעתי, שכחתי, טעיתי בפרשת שמיני. הביטוי "אהרן אחי" אינו מובא כאן כפנייה של משה אל אהרן אלא כפנייה של משה לכלל הציבור והודאה בטעות: "הוציא כרוז לכל המחנה ואמר: אני טעיתי את ההלכה ואהרן אחי למדני". מנגד, אהרן פונה אישית אל משה: "משה, אחי" בדיון הלכתי זו. ראו אבות דרבי נתן נוסחא א פרק לו: "ואינו נכנס לתוך דברי חבריו - זה אהרן ... ששתק עד שיסיים משה את דברו ולא אמר לו קצר דבריך. ואח"כ אמר אל משה: הן היום הקריבו ואוננים אנחנו. ויש אומרים: משכו אהרן מתוך הציבור לחוץ ואמר לו: משה אחי, ומה מעשר הקל אסור לאונן לאכול ממנו, חטאת חמור לא כל שכן שתהא אסורה לאונן! מיד הודה לו, שנאמר: וישמע משה וייטב בעיניו (שם שם כ) ובעיני הגבורה". הרי לנו "אהרן אחי" בציבור, של משה, אל מול "משה אחי" בצנעא בצד, של אהרן. ראו כמו כן, "ואינו נכנס לתוך דברי חבריו" של אהרן שממתין למשה שיסיים את דבריו, גם כשידע שהוא טועה, מול "ואינו מדבר לפני גדולים ממנו" של משה כשביקש להטיל את השליחות על אהרן (במדרש אבות דרבי נתן נוסח ב פרק מ שמובא בסוף הערה 4 לעיל).

¹² משה, לאחר שקודם לכן פורש משה מאשתו.

¹³ נראה שצ"ל לתקן: אני שאיני מזומן לכך, וכוונתו שאין לי את הבגדים הראויים ולא נמשחתי. ראו שם במקור שכל הנושא הוא עשיית סייג לתורה. שלושה הסייגים שעשה משה כדוגמא וסמל לעשיית סייג. ראו דברינו עשו סייג לתורה במיוחדים.

¹⁴ בקריאת הפסוק במלואו: "ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל פני הפרכת אשר על הארץ ולא ימות כי יגען ארצה על הפרכת", מובן שלמרות שכתוב "אל הקודש", הכוונה היא לקודש הקדשים, מקום הארון. גם אהרן לא יכנס לשם אלא אחת לשנה בעשור לחודש השביעי (סוף הפרק שם, ויקרא טז פסוקים כט לד) ומשה עושה קל וחומר לעצמו מ"אהרן אחי". אבל יש דעות נגדיות שמשנה נכנס אל הקודש הקדשים בכל עת וגם שהיה לו דין של כהן גדול כל אותם שנים. ראו ספרא אחרי מות פרשה א עד פרק א (ו): "אחיך באל יבוא, ואין משה בבל יבוא". ומובא בפירושו רמב"ן על הפסוק בפרשת אחרי מות: "וטעם אחיך - שתזהירנו, כי אחיך הוא, ואף על פי שאתה אינך בבל יבוא, אהרן אחיך בבל יבוא". ראו גם שמות רבה לו א, פרשת תצוה: "רבותינו אומרים: כל מ' שנה שהיו ישראל במדבר שימש משה בכהונה גדולה". וזה נושא שיש להעמיק ולחקור בו. ראו גם דברינו וישמע את הקול מדבר אליו בפרשת נשא, היכן עמד משה כאשר שמע את הקול יוצא בינות לכרובים "מעל לכפורת".

¹⁵ ממחיצתו של הקב"ה. ובלשון המקבילה במדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור י: "אמר: כמדומה אני שאין אחי יכול לכנוס לפני מן המחיצה". משה פורש מאוהל מועד מתוך כבוד לאהרן שזכה בכהונה הגדולה, אבל בפרשת אחרי מות, בקשר ברור למותם של בני אהרן (כפי שמציינים המפרשים שם, רשב"ם, אבן עזרא, רמב"ן), הוא מבין שכניסתו של אהרן מוגבלת ליום אחד בשנה הוא יום הכיפורים, והוא מיצר על כך. (ראו אגב רש"י על הפסוק "בכל עת" מה הוא "פשוטו" ומה הוא "מדרשו" של כל נושא כניסת

ויקרא רבה טו ח, פרשת תזריע – כך הוא כבודו של אהרון אחי לעסוק בנגעים?

רבי לוי בשם רבי חמא ברבי חנינה: צער גדול היה לו למשה בדבר הזה: כך הוא כבודו של אהרון אחי להיות רואה את הנגעים? אמר לו הקב"ה: ולא נהנה מבני עשרים וארבע מתנות? ובמשל אומרים: האוכל מן הקור לוקה מן הקור¹⁶.

אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ט – צרעת מרים, פרשת האשה הכושית

באותה שעה א"ל אהרון למשה: משה אחי, כסבור אתה בעצמך שצרעת זו על מרים נתונה? אינה נתונה אלא על בשרו של אבא עמרם. אמשול לך משל למה הדבר דומה: לאחד שנתן גחלת לתוך ידו, אף על פי שהופכה ממקום למקום מכל מקום בשרו נכוה, שנאמר: "אל נא תהי כמת" (שם שם יב). באותה שעה התחיל אהרון מפיס למשה, א"ל: משה אחי, כלום עשינו רעה עם אחד בעולם? אמר לו: לאו. אמר לו: ומה עם אחר בעולם לא עשינו רעה, אתה שאחינו אתה היאך נעשה עמך רעה? אבל מה אעשה, שגגה היא בנותינו, ברית שבינינו לבינך ביטלנו, שנאמר: "ולא זכרו ברית אחים" (עמוס א ט). מפני ברית הכרותה בינינו שביטלנו, נאבד את אחותנו?¹⁷

מדרש תנחומא (בובר) פרשת חקת הוספה – מיתתו של אהרון¹⁸

וכך היה מנהגם בכל יום, הנשיאים משכימים לפתחו של אלעזר, ואלעזר והנשיאים בפתחו של אהרון, ואהרון ואלעזר והנשיאים משכימים לפתחו של משה. ואותו היום שינה משה את המנהג, השכים הוא ואלעזר והנשיאים לפתחו של אהרון. אמר לו אהרון: משה אחי, למה שנית את המנהג? אמר לו משה: כך צוני הקב"ה... אמר אהרון למשה: אחי, אמור לי מה אתה צריך ממני? אמר לו: המתן עד שנעלה בהר. לאחר שעלו, אמר לו (משה לאהרון): אחי, שמא פיקדון הפקיד הקב"ה עמך ומבקשהו ממך. אמר לו אהרון: משה אחי, אהל מועד וכליו מופקדין בידי, שמא חסרתי מעבודתם? אמר לו משה: מנורה ושבעה נרותיה מסר לך הקב"ה. והוא לא היה נותן בלבו שעל נשמתו הוא אומר: "נר אלהים נשמת אדם" (משלי כ כז) ולא הרגיש בדבר. אמר לו משה: אהרון אחי, הגיע זמנך ליפטר מן העולם. כשמוע כך, הניח ידיו על ראשו והיה צועק ובוכה. והיה קורא מקרא זה: "לכו וראו מפעלות אלהים נורא עלילה על בני אדם" (תהלים סו ה).¹⁹ וכיון שרצו ליכנס במערה, אמר לו משה אהרון אחי, שם מתו אברהם יצחק ויעקב, ואתה לובש בגדי כהונה שמא תטמא אותם. לבוש אתה בגדי אלעזר ואלעזר ילבש בגדיך וניכנס אני ואתה במערה. וכן עשה, כיון שנכנסו, ראו נר דלוק ומטה מוצעת, אמר לו משה: אהרון אחי, עלה בזו המיטה, ועלה. אמר לו: פשוט ידיך, ופשט. קפוץ עיניך, וקפץ. סתום פיך, וכן עשה. ובאותה שעה יצאה

הכהן הגדול אל הקודש). בשל מה מיצר משה? בשל כל ההשתלשלות העניינים, מרגע שהוא מזרז את אהרון לקבל עליו את הכהונה, דרך ההשתתות בירידת האש, מעשיהם של נדב ואביהו (אולי משום שראו שהאש מתמהמהת), ניחום אהרון המסתיים ב"דום" וכעת המגבלה על אהרון של כניסה אל קודש הקדשים רק פעם אחת בשנה. בכל התהליך הזה, משה מעודד את אהרון בקריאה: "אהרון אחי, מנחם אותו בשעת המשבר ושמוח לראותו" משוח בשמן המשחה ומרובה בבגדים ומשתמש בהם בקדושה". אבל אהרון חש שמשחו בכל תהליך חניכתו לא פעל כשורה והוא אומר לו (רש"י ט כג לעיל): "משה אחי, כך עשית לי, שנכנסתי ונתביישתי?!". לפיכך, "צער גדול היה למשה הדבר הזה", ובפרט אם נאמר שהוא, משה, נכנס אל הקודש בכל עת, ושהכהונה הגדולה לא משה ממנו. בין כך ובין כך, מצאנו שחלק הארי של הקריאות: "אהרון אחי" - "משה אחי" קשור בחנוכת המשכן בשמונת ימי המילואים.

¹⁶ עוד צער למשה על אהרון אחי, הוא בציווי התורה שהכהנים הם שמופקדים על דיני הנגעים, הם שצריכים להתעסק עם הזבים והמצורעים בטומאתם כבטהרתם. גם כאן, הביטוי "אהרון אחי" לא נאמר ישירות לאהרון. גם לא לעם וגם לא כלפי הקב"ה. משה הוא שאומר בינו לבין עצמו. ואפשר לחשוב שאהרון עצמו שהיה אוהב שלום ורודף שלום ושהיה עם בני ישראל בשעבודם הקשה במצרים, שם נעשו רבים בעלי מומים (פסיקתא דרב כהנא בחודש השלישי), ושקיבל עליו את הכהונה בחרדה ובריאה, לא ראה בכך פחיתות כבוד, ורק משה הוא שמקנא לכבודו של אהרון כפי שראינו בראש הדף בהטלת השליחות עליו. בין כך ובין כך, כבר זכינו לדון במדרש יקר זה וחבריו, בדברינו [האוכל מן הקור לוקה מן הקור](#) בפרשת תזריע.

¹⁷ כאן הופך "משה אחי" לחילוי פנים ותחנונים ממש. אהרון, האח המבוגר, מוכן להתרפס לפי אחיו הצעיר, להודות שהפר את ברית האחים (כנגד "שבת אחים יחיד" לעיל), כמעט לרדת על ברכיו. וכל כך למה? להציל את מרים אחותם הגדולה. היא האחות שהתייצבה לשמור על משה התינוק והצילה אותו, היא האחות שידעה גם לעמוד כלפי עמרם אביהם, היא האחות שסבלה דיה בראשית נישואיה. ראו דברינו [מרים אחות משה ואהרון](#) בפרשה זו. ואולי בדברים "שגגה היא בינותינו", "לא עשינו לך רעה", מזכיר אהרון למשה את פגישתם בחזרתו ממדין וקבלתו כאח מנהיג ומוביל. הביטוי המהדהד במדרש זה הוא "אחינו אתה". "אהרון אחי" ו"משה אחי" מתמזגים לביטוי מאוחד "אחינו אתה" הכולל גם את "אחותנו" מרים. ומשה מתרצה. ראו דברינו [אל נא רפא נא לה](#) בפרשת בעללותך.

¹⁸ המדרשים שלהלן על מות "אהרון אחי", בהם נחתום את הגיליון, הם שהביאו אותנו לדרוש בנושא זה בפרשה זו בה נפרד משה מאהרון אחיו.

¹⁹ ראו דברינו [מפעלות אלהים](#) בפרשת שמות. "העלילה" של אלהים על בני האדם הם כל "עלעולי" (מערבולות) החיים בקורות חיי הפרט והכלל, כל אותם מקרים בלתי מוסברים שעלולים לקרות וקורים. וכאן העלילה הסופית, הפרידה מהחיים.

נשמתו. כיון שראה משה כך, חמד מיתתו. אמר לו הקב"ה: חייך כמות זה, כן מות זה, כך תהיה מיתתך, שנאמר: "כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו" (דברים לב ג).²⁰

שבת שלום וקיץ טוב²¹

מחלקי המים

מים אחרונים:

²⁰ כמה "אהרון אחי" ו"משה אחי" ברגע פרידתם, ברגע בו משה מוביל את אהרון אל סוף חייו ואל מקום מנוחתו. אך לצד "אחי" ו"אחים" עולים ובאים "בני" וה"בנים". ופה ההבדל הגדול בין משה שאין לו בנים ממשיכים (שלא לדבר על ממשיכים רשעים כאותו הלוי של [פסל מיכה](#)) ובין אהרון שאמנם שיכל את שני בניו הגדולים, אבל יש לו שני בנים ממשיכים ו"בית אהרון" לדורות. ראו איך מנחם משה את אהרון במדרש אגדה (בובר) פרשת חקת כ כז: "ויעש משה כאשר צוה ה'. מצטער היה משה שיאמר לאהרן שימות. אמר לו משה: אחי פקדון יש לו הקב"ה בידך ורוצה שתתן לו פקדונו. אמר לו אהרן: אחי, ויקח פקדונו אדון שפקד יקח פקדונו. כי חשב אהרן שמא בעבור אלעזר ואיתמר. אמר לו משה: דבר אחר הוא, אינו החשבון שחשבת. אמר לו: אחי, אם כן מה הוא? אמר לו: נר אחד מבקש ממך. מיד הבין אהרן שעל נשמתו הוא אומר. התחיל בוכה. אמר לו משה: אל תצטער שבניך אחריו יירשו מקומך. שכן ציוני המקום שאפשיט בגדיך ואלבישם לאלעזר ולאיתמר בניך, שהם ימלאו מקומך. מיד נתאנח אהרן, נשא עינו וראה מוצעת מטה ונר דלוק. הלך אהרן ושכב על אותה המטה, ואחר שפשט בגדי הקודש מיד מת בנשיקה". ערב מותו מפחד אהרון שבאה הגזירה גם על אלעזר ואיתמר. שזה הפיקדון שהוא צריך להחזיר ושוב בא משה לנחם אותו על אבדן בנים. אך משה מרגיע אותו שהוא הפיקדון ובניו ימשיכו אחריו. וכתוצאה מכך משה עצמו מבין שסופו לא יהיה כך. אין לו בנים ממשיכים. ראו אוצר המדרשים (אייזנשטיין) מדרש פטירת אהרון: "אמר לו משה: אחי, ... הלואי תהי מיתתי כמיתתך, שאתה מת ואני קוברך, ובשעה שאמות אני אין לי אח שיקברני. ואתה מת ובניך יורשים מקומך, ואני מת ואחרים יורשים כבודי". וכבר הרחבנו כאמור בנושא [מות אהרון](#) בפרשה זו.

²¹ ראו מדרש ויקרא רבה טז ח: "אנטונינוס אמר לרבינו הקדוש: התפלל עלי. אמר לו: תנצל מן הצינה. אמר לו: אין זו תפילה, הוסף כסות אחת והצינה הולכת. אמר לו: תנצל מן השרב. אמר לו: עכשיו התפללת עלי! שכתוב: ואין נסתר מחמתו".